

LLENGUA CATALANA

Cicle superior

6è

edupci
primària

Fotocopiables

Lectures

editorial cruïlla

Índex

Lectures	5
1. L'illa del tresor	6
2. La volta al món en 80 dies	8
3. Volar, el somni de la humanitat	10
4. L'ofici que més m'agrada	12
5. L'auca del braman i l'hostaler	14
6. Les regles dels jocs	16
7. La tele per dins	18
8. El fantasma els persegueix	20
9. Viladecans, un artista amb història natural	22
10. La llegenda del rei i el carboner	24
11. El retaule del flautista	26
12. El món del teatre	28
13. Mecanoscrit del segon origen	30
14. La predicció del temps	32
15. El talp Eudald mira la tele	34
Comprensió lectora	37
1. L'illa del tresor	38
2. La volta al món en 80 dies	39
3. Volar, el somni de la humanitat	40
4. L'ofici que més m'agrada	41
5. L'auca del braman i l'hostaler	42
6. Les regles dels jocs	43
7. La tele per dins	44
8. El fantasma els persegueix	45
9. Viladecans, un artista amb història natural	46
10. La llegenda del rei i el carboner	47
11. El retaule del flautista	48
12. El món del teatre	49
13. Mecanoscrit del segon origen	50
14. La predicció del temps	51
15. El talp Eudald mira la tele	52

LECTURES

L'illa del tresor

Quan jo era petit els pares tenien una fonda. Es deia la fonda de l'almirall Benbow i era plena de mariners que explicaven històries fabuloses de pirates que jo mai no m'havia cregut. Però un dia va aparèixer un misteriós personatge i...

Noi, sóc un pobre cec que busca el capità Bill. És aquí, oi? Acosta'm a la seva taula.

Rom, rom, i...
El diable i el rom.

Hola, Bill. Per fi et trobo. Té, et porto un encàrrec.

La taca negra.
No... Aagg!
El meu cor!

Al cap d'unes hores...

Endavant, nois. El tresor ja és nostre.

Aquests malvats ens prendran el tresor. Haig de seguir-los.

Visca, visca en John Silver!

Bon dia, senyor! Us canvio una mica de menjar per unes quantes monedes d'or.

Monedes d'or? Aahhh, ens ataquen els pirates. Amaguem-nos!

Mira, aquests sanguinaris han atrapat els nostres mariners.

Molt bé, John, gràcies per repensar-t'ho i passar-te al nostre bàndol. Faré el possible perquè t'absolguin quan arribem a Anglaterra.

Gràcies, doctor. És hora de jubilar-me.

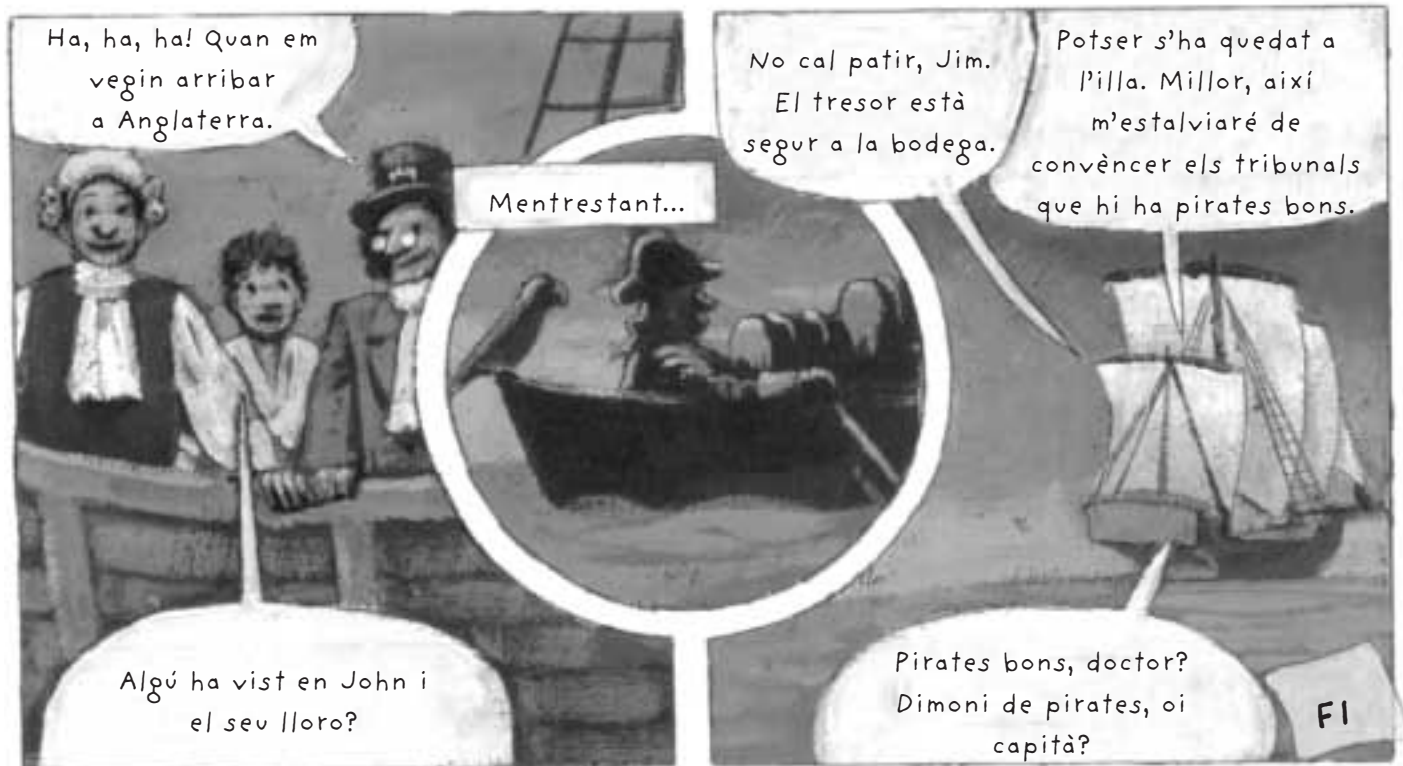

Capità Smollett, doctor Livesey, us presento en Ben Gunn. Diu que sap on es troba el tresor.

Ooohhh!

Recontracalavera!

Robert Louis Stevenson (adaptació)

La volta al món en 80 dies

Phileas Fogg i Sir Francis Cromarty viatjaven immersos en el sacseig produït pel trot sec de l'elefant. Pel que fa a Passapertot, el criat de Phileas Fogg, estava instal·lat sobre el llom de l'animal i rebia directament els cops i contracops del caminar de l'elefant. Passades dues hores de marxa, el paisatge va adquirir un aspecte molt salvatge i, més tard, el guia va entrar en un bosc frondós, ja que preferia viatjar a l'abric dels boscos. No havien tingut cap trobada desagradable, fins aleshores, i el viatge semblava que havia de dur-se a terme sense incidents.

De sobte, però, l'elefant es va aturar i ràpidament sentiren un murmurí confús sota el ramatge atapeït. De seguida va aparèixer el cap d'una processó de bramans, seguit d'una multitud d'homes i dones que feien sonar una música fúnebre. Darrere, en un carro de rodes amples, una estàtua horrorosa de quatre braços.

–La deessa Kali –va murmurar Sir Francis Cromarty–. La deessa de la mort.

Darrere del carro arrossegaven una dona jove vestida amb una túnica de fil d'or i uns guàrdies armats amb sabres duïen un cadàver en un palanquí. Anava guarnit i armat com un rajà hindú.

–Un sutty! –va exclamar Sir Francis, astorat.

El guia va fer un signe afirmatiu i va posar-se un dit als llavis, però Phileas Fogg no va poder resistir la temptació.

–I què és un sutty?

–Un sacrifici humà. Aquesta dona que acabeu de veure serà cremada demà a trenc d'alba –va respondre el brigadier general.

–I el cadàver? –va preguntar Phileas Fogg.

–És el rajà, el seu marit. Antigament, hi havia el costum que obligava la vídua a fer-se cremar amb el cadàver del marit –va afegir el guia–. Aquesta dona hindú, cèlebre per la seva bellesa i filla d'uns rics negociants de Bombai, la van casar contra la seva voluntat amb aquest vell rajà i tres mesos després va quedar vídua.

Sabent la sort que l'esperava, va fugir, però va ser capturada i la condemnaren al suplici del qual sembla que no ha pogut escapar.

–Això és increïble! –va exclamar Passapertot, que no va poder retenir la indignació.

Després d'aquesta explicació, el guia es va enfilar al coll de l'elefant disposat a continuar el viatge, però Mr. Fogg el va aturar i va dir:

–I si salvéssim aquesta dona?

–Salvar-la? –va exclamar el brigadier.

–Mr. Fogg –va dir el guia–, compteu amb mi, però penseu que no solament hi arriquem la vida, sinó que si caiem presos serem objecte de suplicis horribles. Així, doncs, us toca decidir a tots.

Lectura 2

–Jo ja ho tinc decidit –va respondre Mr. Fogg.

–Penso que haurem d’esperar que es faci fosc per actuar –va afegir el brigadier.

–Hi estic d’acord –va concloure Passapertot.

Quan fosquejava, van avançar sense fer soroll a través del bosc fins a arribar a un petit riuet. Des d’allà es veia una pila de llenya preparada per a la foguera de l’endemà. A la part superior reposava el cos embalsamat del rajà. Tot era ple de torxes i el terra era ple de gent que dormia. A cent passes de la foguera, s’alçava la pagoda, el temple on la dona estava empresonada. Els guàrdies del rajà vetllaven les portes i es passejaven mostrant els seus sabres.

–Esperem-nos –va dir el brigadier general–, és possible que els guàrdies al final caiguin de son. Van esperar fins a la mitjanit i la situació no va canviar.

Passapertot estava fora de si i el guia tenia dificultats per retenir-lo. L’impassible Fogg esperava sense manifestar els seus sentiments.

–L’únic que podem fer és marxar –va dir el brigadier en veu baixa.

–Espereu –va dir Mr. Fogg–. Podem esperar fins al matí.

–Però què voleu esperar? –va preguntar Sir Francis Cromarty–. D’aquí a unes hores es farà de dia i... Seria una bogeria!

Passapertot, enfilat a les primeres branques d’un arbre, rumiava una idea que li havia passat pel cervell com un llampec i, sense dir res, es va deixar caure de les branques de l’arbre.

Al cap d’una estona, unes tonalitats clares van anunciar que començava a fer-se de dia. I, llavors, es va produir com una resurrecció de la multitud adormida. Van sonar uns cops de tambor i les portes de la pagoda es van obrir. Dos sacerdots arrossegaven la víctima totalment inerta, fins que la van estirar al costat del cadàver del seu espòs. Després algú va aproximar-hi una torxa, i la fusta, impregnada d’oli, es va encendre ràpidament. Mr. Fogg i Sir Francis Cromarty s’ho miraven impotents.

Però un crit de terror va ressonar i tota la multitud va llançar-se a terra, espantada. El rajà no era mort. Tothom va veure com s’incorporava, com si fos un fantasma i es carregava la dona als braços. La víctima passava entre la gent sobre els braços vigorosos que la duien i avançava fins que van arribar on eren Mr. Fogg i Sir Francis Cromarty.

–Toquem el dos! –va dir.

Era Passapertot en persona qui s’havia esmunyit fins a la foguera i, aprofitant la foscor, havia arrabassat la dona de les urpes de la mort.

Uns instants després, tots quatre i la jove desapareixien pel bosc i l’elefant se’ls emportava amb un trot ràpid. Tanmateix, uns crits, uns clams i fins i tot una bala, que va travessar el barret de Mr. Fogg, els va informar que s’acabava de produir un segrest.

Jules Verne (adaptació)

Volar, el somni de la humanitat

Des de sempre, l'ésser humà ha observat els ocells i ha somiat volar com ells: batent les ales. Una llegenda grega de l'antiguitat explica que Ícar i Dèdal estaven tancats en una torre i per sortir-ne van fabricar unes ales amb plomes i cera d'abella. Dèdal es va salvar però Ícar es va acostar massa al Sol, la cera es va fondre i va caure al mar.

Com els ocells

Alguns enginyers del Renaixement, com ara Leonardo da Vinci, es van imaginar màquines voladores. Però mai no van arribar a volar. Da Vinci va dibuixar més de 500 màquines voladores. Per imitar el moviment dels ocells va inventar una ala articulada amb tota una sèrie de mecanismes.

Vaixell volador

A la fi del segle XVII, Francesco Lana, un monjo jesuïta italià, va imaginar el vol d'un vaixell enlairat per quatre grans boles de coure de les quals s'hauria extret l'aire. Va descobrir un dels grans principis de l'aeronàutica: els aparells més lleugers que l'aire tenen força d'ascens i això els permet enlairar-se i mantenir-se en l'aire. Però la pressió atmosfèrica hauria esclafat les boles.

Ocells de paper

Els estels són els artefactes voladors més antics. Els van inventar els xinesos fa més de dos mil anys. Lligat a un cordill llarg, va pujant i es manté en l'aire mentre hi ha un equilibri entre la tracció del cordill, que estira cap avall, i la força del vent, que l'empeny cap amunt.

Globus més lleugers que l'aire

El 21 de novembre de 1783, Pilatre de Rozier i el marquès d'Arlandes es van enlairar a bord d'un montgolfier. Davant els ulls meravellats dels espectadors van pujar a més de mil metres i van recórrer una desena de quilòmetres en vint-i-cinc minuts. Gràcies als germans Montgolfier, l'ésser humà va aconseguir realitzar el seu somni: volar. Un montgolfier o aeròstat és un globus inflat amb aire calent (més lleuger que l'aire fred), o bé amb un gas més lleuger que l'aire (hidrogen o heli). Aquests gasos mantenen el globus enlairat i van cap on el vent els porta. L'aeronauta es limita a controlar l'altura del globus, atiant el foc o llançant llast per pujar, i afluixant la vàlvula d'escapament del gas per baixar.

Lectura 3

El dirigible

El dirigible es va inventar el 1852. Era una veritable nau aèria que es mantenia en l'aire gràcies al gas, i avançava amb l'ajuda de motors que accionaven les hèlices. Es conduïa amb un timó. Cap al 1930 es van construir dirigibles gegants per al transport de passatgers, que travessaven l'Atlàntic. Una d'aquestes naus, el Graf Zeppelin, va fer la volta al món! Però eren massa lentes i massa cares. Unes quantes catàstrofes van aconsellar d'abandonar ràpidament la construcció de dirigibles.

Volat planant

L'aeroplà, que té les ales fixes per assegurar-ne la sustentació en l'aire i un motor que permet la propulsió de l'aparell, va sorgir després de successius assajos i investigacions. Inspirant-se en els ocells, dos homes van aconseguir durant el mateix període progressos decisius. D'una banda, l'alemany Otto Lilienthal, cap al 1890, va perfeccionar l'aeroplà sense motor i va fer més de 2.000 vols controlant l'aparell. De l'altra, el 1890, el francès Clément Ader va construir una mena de ratpenat gegant equipat amb un motor de vapor que accionava una hèlice. El va batejar amb el nom d'avió.

Volent!

El 17 de desembre de 1903, als Estats Units, l'avió Flyer va fer un vol controlat de dotze segons, durant els quals va recórrer trenta-sis metres. Els dos germans Wright havien decidit a cara o creu qui volaria primer. Va guanyar Orville, que en poques hores va aconseguir enlairar-se i aterrar quatre vegades. Els Wright van resoldre els problemes que presentaven els aparells més pesants que l'aire i van aconseguir controlar l'equilibri i la direcció d'un aeroplà propulsat per un motor d'explosió.

Per les rutes del cel

Els primers aviadors eren alhora inventors, constructors i pilots. Les seves gestes van fascinar el món. Un diari anglès va oferir un premi al primer que travessés el canal de la Mànega. El guanyador va ser Blériot, el 1909, a bord d'un aparell que duia el seu mateix nom. El 20 de maig de 1927, Charles Lindbergh fa el primer vol directe entre Nova York i París, a bord de l'avió Spirit of Saint Louis, sol, sense ràdio ni paracaigudes, enmig de la tempesta. El mateix any, Nungesser i Coli moren en l'intent de fer la travessa en sentit invers a bord de l'Ocell Blanc.

La primera línia regular de passatgers va entrar en funcionament el 1919, entre Londres i París, amb onze persones a bord. Ara, el cel de tot el món és ple de rutes aèries, invisibles però molt ben delimitades.

Lectura 4

que el feien i cantaven:
tots porten bata llarga
de colors a pleret.

I encara més
si us deia l'ofici de paleta:
de paleta que en sap
i basteix aixoplucs.

El mateix fan un porxo com una xemeneia
–si ho volen
sense escales,
pugen al capdamunt;
fan també balconades que hom veu la mar de lluny
–els finestrals que esguarden tota la serralada.
i els capitells,
i els sòcols,
i les voltes de punt.

Van en cos de camisa com gent desenfeinada!
Oh, les cases que aixequen d'un tancar i obrir d'ulls!

Joan Salvat-Papasseit

Joan Salvat-Papasseit va néixer a Barcelona l'any 1894, on també morí el 1924. Tot i que va escriure alguns articles de temàtica política i literària en diverses revistes de l'època, el que més destaca de la seva obra és la poesia. Igual com altres poetes europeus, Salvat-Papasseit se sentia atret pel futur, les màquines i el món dels obrers en què ell va viure, al barri de la Barceloneta. Per això, la majoria dels poemes que va escriure tracten d'aquests temes. *Poemes en ondes hertzianes*, *L'irradiador del port* i *les gavines* i *La rosa als llavis* són alguns dels seus llibres més coneguts.

L'auca del braman i l'hostaler

Vet aquí un pobre braman
que passa una gana gran.

Els seus fills demanen pa,
no sap on en pot trobar.

Fins que inspira pietat
a una gran divinitat.

La deessa Durga el consola:
–Aquí tens una cassola.

–Girant-la de l'inrevés
ja no patireu mai més.

Ho prova sense trigar:
–Quin bé de Déu de menjar!

–Cap a casa falta gent,
que m'esperen l'aliment.

–Sobretot, bon hostaler,
la cassola guarda'm bé.

–Que la guardi tan bé, vol?
No deu ser com qualsevol.

N'estava ben convençut:
aquest sí que ja ha rebut.

A casa arriba el braman:
ja l'estaven esperant.

L'experiment no surt bé
per culpa de l'hostaler.

De nou li té pietat
la seva divinitat.

Aquest cop, de la cassola,
en surt una gran bestiola.

A l'hostaler de tornada
la confia altra vegada.

L'hostaler de nou fa el viu:
aquest cop sí que no riu.

A fi d'aplar la fera
ha de tornar la primera.

A cal braman, finalment,
tots s'atipen de valent.

Albert Jané

Les regles dels jocs

La moneda que corre

Edat: de 8 a 14 anys

Participants: entre 12 i 25 persones

Equips: 1

Objectiu: potenciar la destresa d'ambdues mans i la capacitat de passar objectes en dos sentits

Material: monedes, pedres o botons

Lloc: interior

Desenvolupament:

Poseu-vos en rotllana i col·loqueu les dues mans amb els palmells cap amunt a l'alçada del pit. Doneu a un de cada 5 o 6 participants una moneda, un botó o una pedra i col·loqueu-la a la mà dreta. Passeu la peça, sense agafar-la amb els dits, a la mà dreta del veí de l'esquerra al més ràpidament possible i aneu-vos-les passant de mà en mà. Si cau alguna peça, colliu-la ràpidament i seguiu el joc. A la indicació de *canvi*, feu que la peça rodi en sentit oposat. El joc s'acaba quan es trenca la roda.

Els víkings

Edat: de 8 a 14 anys

Participants: al voltant de 25

Equips: 2

Objectiu: potenciar el treball en equip, la capacitat de mesurar interiorment un temps determinat i el control de l'agressivitat

Material: un tros de guix

Lloc: espai ampli

Desenvolupament:

Marqueu dos camps separats per una ratlla. Formeu dos equips i col·loqueu-vos un en cada camp. Al senyal del director del joc, els membres d'un equip agafeu els de l'equip contrari, porteu-los al camp propi i reteniu-los allà. Els que us hagin agafat, intenteu escapar-vos.

Després d'un temps convingut, en sentir el senyal quedeu-vos tots quietos on sigueu. A partir d'aquest moment passareu a formar part del camp on us trobeu, i deixareu de pertànyer al camp que teníeu a l'inici del joc. Continueu el joc amb els equips que acabeu de formar. El joc acaba quan en un camp ja no hi queda ningú.

Lectura 6

Caçar cintes

Edat: de 6 a 14 anys

Participants: més de 15 persones

Equips: 3

Objectiu: desenvolupar l'agilitat i els reflexos

Material: cintes de tres colors, tantes com participants

Lloc: espai ampli

Desenvolupament:

Formeu tres equips. Col·loqueu a cada participant una cinta del color del seu equip a la part de darrere de la cintura (penjant dels pantalons, de la butxaca, del cinturó...). Trieu un director de joc, que és qui dirà el color de la cinta que s'haurà de caçar. Quan el director digui un color, correu a caçar les cintes dels altres participants i, un cop caçades, col·loqueu-les juntament amb la vostra. Guanyarà l'equip que tingui més cintes.

Centpeus

Edat: de 6 a 14 anys

Participants: 6 o 7 persones per equip

Equips: tots els que es vulguin

Objectiu: desenvolupar la coordinació i l'equilibri

Material: cap d'específic

Lloc: espai ampli

Desenvolupament:

Col·loqueu-vos en files de 6 o 7 participants asseguts l'un darrere l'altre amb les cames obertes i molt junts. Al senyal, gireu lentament cap a l'esquerra i quedeu-vos amb les mans recolzades a terra, el cos paral·lel a terra i les cames damunt del company que teníeu abans al davant. Només l'últim participant recolzarà les mans i els peus a terra. Quedareu en posició de "centpeus". Un cop hàgiu aconseguit girar-vos, camineu fins que es trenqui el centpeus.

Els nusos

Edat: de 3 a 14 anys

Participants: més de 15 persones

Equips: 1

Objectiu: mantenir l'equilibri

Material: cap

Lloc: espai ampli

Desenvolupament:

Formeu una fila agafant-vos per les mans, excepte un jugador, que quedarà fora del grup. Passeu per entremig dels companys fins que quedeu tots embolicats. Tingueu en compte que no podeu deixar-vos anar de les mans en cap moment. El jugador que ha quedat fora del grup ha de ser capaç de desfer els nusos sense trencar la cadena.

Rosa M. Guitart (adaptació)

La tele per dins

La televisió és una fàbrica de productes audiovisuals, és a dir, de so i imatge. Això és el que s'entén per producció: el conjunt de tots els programes que elabora una televisió. Els programes de producció pròpia són els que estan fets per la mateixa televisió i comprèn dos tipus de productes: els informatius i els programes; els programes de producció aliena són els que es compren a altres empreses, anomenades productores.

Amb tots aquests productes, la televisió elabora la seva programació, que és la llista de programes que emet dia a dia.

El primer pas per fer un programa de televisió de producció pròpia és definir quin tipus de programa es vol fer: un reportatge, un informatiu, un concurs, un musical, un serial...

Un cop estudiat el programa, es nomena la persona que s'encarregarà de tirar-lo endavant: el director del programa. A partir d'aquest moment comença la "fabricació" del programa, que es farà en tres fases: la preproducció, la producció i la postproducció.

La preproducció

La preproducció és el moment de la formació de l'equip. En primer lloc, el director del programa pensa l'estructura del programa i forma un equip que consta d'un guionista, un productor i un realitzador.

En segon lloc, el guionista o l'equip de guionistes escriuen detalladament la idea. Són els encarregats d'escriure tot el que passarà en el programa.

En tercer lloc, el productor fa el pressupost, contracta les persones adequades, aconsegueix el material tècnic, demana els permisos necessaris. Tot això ho pot fer amb l'ajut dels auxiliars de producció.

Al final, el realitzador planifica la gravació tenint en compte el moviment dels actors, de les càmeres i de la il·luminació.

La producció

En la fase de producció, hi entren en joc altres departaments de la televisió; uns treballaran dins el plató, i altres, fora.

Els escenògrafs són els encarregats de dissenyar tots els decorats del plató. Un cop fets tots els dibuixos i els plànols, és el moment del muntatge dels decorats i ambients i, per tant, de la intervenció dels fusters, els pintors, els lampistes... L'atretzo són tots i cada un dels objectes que formen el decorat. El plató és el lloc on s'enregistra el programa. És un espai de grans di-

Lectura 7

mensions especialment preparat per facilitar la feina de tots els que intervenen en la gravació. Aquí és on els actors duran a terme les accions que marca el guió i es convertiran en personatges i els presentadors conduiran el seu programa. Els il·luminadors, un cop muntat el decorat, són els que han de crear, per mitjà dels focus, l'atmosfera on viuran els personatges.

La sala de control està situada fora del plató i és el lloc des d'on es controla tot el que passa durant la gravació. Des d'aquesta sala, el realitzador va donant instruccions a través del regidor, que és qui dirigeix dins del plató. Els càmeres s'encarreguen d'anar buscant els plànols que tria el realitzador des de la sala de control. Els tècnics de so fan arribar el so amb el màxim de qualitat, evitant que s'hi barregin sorolls i obrint pas als micros de les diferents persones que van intervenint. I al final, la sala de maquillatge és el lloc de pas obligat per a tots els que surten en un programa i en el vestuari és on es vetlla pel tipus de roba que han de portar els que surten en el programa.

La postproducció

En la tercera fase, la postproducció, s'hi dóna la forma definitiva al programa. En la majoria dels casos els programes s'emeten en diferit, és a dir, el moment de la gravació no coincideix amb el de l'emissió. Per això, la gravació pot interrompre's i una mateixa escena pot repetir-se tantes vegades com calgui fins que quedi bé. Tot el material enregistrat segueix un procés de tractament i elaboració: és la postproducció.

Els muntadors de vídeo enllesteixen, en primer lloc, les imatges; les tallen, les enganxen, hi posen els títols de crèdit, afegixen la careta de presentació del programa...

Els muntadors d'àudio són els que hi posen les músiques de fons i hi introdueixen els efectes sonors (aplaudiments, sirenes, soroll de bombes, campanes...).

A la sala de disseny gràfic s'encarreguen d'afegir a les imatges altres tipus de material gràfic com ara dibuixos, rètols, mapes, gràfics, etc. Els ordinadors prenen un paper molt important, ja que es dibuixa a la pantalla, es creen gammes de colors, es fan ombres, es dóna relleu i moviment...

Finalment els programes ja estan a punt de ser emesos. Els encarregats que no s'aturi l'emissió són els del departament de continuïtat. Aquí arriben totes les cintes i es van enllaçant. Continuïtat és com la torre de control d'un aeroport. Des d'aquí, el senyal elèctric amb què funciona el vídeo es transforma en senyal electromagnètic i s'envia, per mitjà d'un cable de fibra òptica, cap al centre emissor, que a Catalunya és la torre Foster de Collserola. Des d'allà el senyal surt a l'aire i comença la seva ruta cap a les nostres cases.

Francesc Grané (adaptació)

El fantasma els persegueix

El fantasma es va dirigir a la vora del canal i va saltar fora de la góndola.

Els tres amics van córrer pel pont i es van ficar per un carreró estret i tenebrós.

Aquell personatge fantasmagòric els corria al darrere a grans gambades i se'ls acostava de manera perillosa.

En Pau se'n va escapolir amb rapidesa per un carreró lateral. A la Virgi i a en Lluç, els costava de seguir-lo. Tot i això, van aconseguir escapar-se del perseguidor.

L'havien perdut de vista, però el continuaven sentint. Cada passa que feia ressonava com un cop de fuet.

En Pau va trobar oberta la porta d'una casa i s'hi va esmunyir cap dins. Quan la Virgi i en Lluç també van haver entrat al fosc passadís, en Pau va tancar la porta de fusta corcada i va mirar d'assegurar-la.

Va estar de sort, hi va descobrir un passador de metall, que va estirar sense problemes.

I allà es van quedar, esbufegant, amb la por ficada als ossos. Llavors van enganxar l'orella a la porta per escoltar. El fantasma encara no els havia perdut el rastre. Havia entrat al carreró i s'havia aturat sense saber ben bé què fer. Poc després, els tres Tigres van sentir com donava un cop de peu a terra, tot enfurismat, i se'n tornava a la góndola.

–Què... Què pretén aquest individu? –va preguntar la Virgi als nois.

–O es tracta d'una broma de mal gust, o bé... o bé... és un boig que durant les nits de lluna plena crida el dimoni... –va dir en Lluç.

–Si almenys sabéssim on és l'hotel! –va gemegar la Virgi.

En Lluç va tenir una idea:

–Potser des d'un lloc elevat ens orientaríem millor. Aquest edifici té sis pisos. Si pugem dalt de tot sabrem on som.

A l'escala atrotinada d'aquella casa hi feia fresca i se sentia olor d'humitat. Les portes de gairebé tots els pisos eren obertes i les habitacions que quedaven a la vista eren buides.

–Si el fantasma descobreix que som aquí, no tindrem escapatòria –va dir la Virgi.

Esbufegant, van arribar a les golfes. En Pau, empenyent amb totes les forces, va aconseguir obrir una claraboia rovellada i els tres amics van treure el cap.

–Allò és el Campanile, el campanar de la plaça de Sant Marc –va exclamar en Lluç entusiasmat–. Des d'allà trobaré de seguida l'hotel.

Lectura 8

Com a mesura de precaució van donar una última i ràpida ullada al carreró de baix. Però no van veure el fantasma per enlloc. Tot i així, en Pau encara es volia esperar una mica. Però la Virgi i en Lluç van fer que no amb el cap.

–No cal, ja fa estona que l’hem despistat, aquell individu!

Van tornar a tancar la claraboia i van córrer escales avall. A la planta baixa, al final del vestíbul hi van descobrir una porta que donava a un jardí molt deixat. Es van enfilear per una tanca de ferro forjat molt alta i van aterrar damunt les llambordes d’un carreró estretíssim.

–Per aquí! –va dir en Lluç, i la Virgi i en Pau el van seguir.

Si arribaven a la plaça de Sant Marc estarien segurs.

De sobte, mentre travessaven un pont petit, una ombra va sortir d’una fornícula de marbre i els va barrar el pas. Els Tigres es van espantar tant que se’ls va tallar la respiració. Davant seu tenien el fantasma de la góndola amb els braços alçats amb un gest amenaçador. Els va dir un parell de paraules en un to aspre i va agafar en Pau per la samarreta.

–No... no l’entendem... –va aconseguir dir en Lluç–. Som estrangers!

–Això no és cap problema –va fer l’home, de sobte, canviant d’idioma–. Digueu-me, per què heu llençat la pedra? Que viviu al Palazzo Paradiso? En coneixeu el propietari?

La Virgi va fer que no amb el cap.

–No, no hem estat nosaltres. I el propietari tampoc el coneixem.

L’home semblava que reflexionés darrere d’aquella màscara. Però, de sobte, va arrossegar en Pau fins al canal i li va donar una empenta.

El noi va perdre l’equilibri i va caure dins d’aquella sopa de color marró. I mentre la Virgi i en Lluç s’afanyaven a ajudar-lo, el fantasma va desaparèixer sense deixar rastre.

–Aquest individu no m’agrada gens –va dir en Lluç.

–Ni a mi tampoc! –va rondinar en Pau–. I si el torno a trobar, serà ell qui acabarà a l’aigua.

–Hauríem d’avisar el director del nostre hotel –va proposar la Virgi.

Tots tres es van asseure a la vora del canal mentre en Pau s’eixugava.

–Com és que aquest individu ens ha trobat tan de pressa? –es va preguntar en Lluç, rumiant en veu alta.

La Virgi i en Pau no en tenien ni idea.

–Però podem trobar-lo! –va exclamar la Virgi de sobte.

–On? –van preguntar els nois amb incredulitat.

–Seguiu-me –va respondre.

Thomas Brezina (adaptació)

Viladecans, un artista amb història natural

Avui ens hem acostat a l'estudi de Joan Pere Viladecans, un dels artistes catalans actuals amb més prestigi internacional. Va néixer a Barcelona el 1948, on viu i treballa actualment, i ha exposat a diferents llocs del món: París, Londres, Estocolm, Dallas, Otawa... És un artista que sempre s'ha interessat per l'entorn natural i els perills a què s'exposa i aquest interès sempre és present a les seves obres. Avui ha dedicat una estona a la revista de la nostra escola per explicar-nos la seva visió de l'art.

Pere Pla Juncà

Com vas descobrir que la pintura era el que més t'agradava?

Em resulta difícil, recordo que des de molt petit ja embrutava papers i parets i preferia quedar-me sol a casa dibuixant que no pas jugar amb els altres nens al carrer. Potser també és una qüestió de caràcter, era i sóc molt tímid i una manera de lluitar contra aquesta introversió era expressar-me a través de les imatges.

Quina va ser la teva primera exposició?

L'any 1967, al Cercle Artístic Sant Lluc. Fou un autèntic fracàs, no hi va anar ningú; però em va ajudar a veure les coses i la meva pròpia pintura d'una altra manera.

Quin procés d'aprenentatge vas tenir?

Em considero allò que se'n diu un autodidacte. Vaig començar molt aviat a interessar-me per la poesia, la música i el cinema. Més tard vaig capbussar-me en el coneixement de la pintura i la història de l'art. També vaig formar-me en el coneixement de les tècniques pictòriques i vaig començar a buscar el meu estil i expressar-me a la meva manera, evolucionant i buscant un llenguatge artístic propi.

Quin procés se segueix per fer un quadre?

El principal és tenir una idea, el detonador inicial que pot sorgir en qualsevol lloc o de qualsevol cosa; aleshores anoto aquesta idea i faig un petit croquis. Procuo desenvolupar en imatges, formes i colors allò que vull dir, allò que vull expressar. Després ve el procés de realització en què l'obra va fent-se i sembla cobrar vida i sovint també replicar. Durant tot aquest procés és important mantenir-se en tensió per aprofitar o descartar allò que pot beneficiar el resultat final.

Lectura 9

Es necessita una habilitat concreta per dedicar-se a la pintura, o bé se'n pot aprendre?

És un aprenentatge lent i complicat. Cada dia es comença de nou, es parteix de zero, o almenys aquesta és la meva intenció. És possible que existeixi una certa predisposició natural, genètica, però jo no hi crec gaire. Crec molt més en la voluntat, en el desig d'expressar-se, en l'afany per millorar i sobretot en l'esforç que el creador fa per emocionar, per establir un diàleg amb l'espectador, amb qui contempla les seves obres. De fet només és el diàleg, sigui al nivell que sigui, l'única cosa que ens pot fer millorar i ens pot fer més tolerants, comprensius i d'alguna manera més solidaris.

Et diverteixes quan treballes?

Quan una persona treballa en una cosa, una idea que li surt de dins i que sent la necessitat de fer-la, sempre s'ho passa malament. S'és víctima d'una gran tensió i preocupació. El pintor, alhora que treballa, pensa en la complicitat del seu possible espectador, és a dir, de la gent que veurà la seva obra i això, naturalment, preocupa. Són coses de l'autoexigència (mirar de fer-ho sempre bé i diferent, però sense perdre el teu estil) i de tirar endavant sense mirar mai enrere amb autocomplaença (evitar pensar que ets el millor o que aquell treball t'ha sortit rodó). Em diverteix treballar, però hi pateixo molt.

Què sents quan acabes un quadre?

Quan n'acabo un, ja estic pensant en el proper. Perdo l'interès per les meves obres just en el moment en què l'agafen les altres que encara he de fer.

En quina part del procés disfrutes més?

En el curt o llarg trajecte que va de la idea al final, o sigui quan estic creant, en el contacte amb els diferents materials i també amb l'atzar.

Creus que és interessant que a les escoles s'ensenyi art?

És fonamental assentar de bon començament les bases per despertar l'interès per la cultura i l'art. Cal potenciar tots els valors de l'emoció i la sensibilitat que els nens i les nenes tenen com a facultats intactes i obertes i cal estimular-les al màxim. Jo mateix me'n refio molt, de l'opinió que els nens i nenes expressen sobre les meves obres.

Moltes gràcies per respondre aquestes preguntes i esperem que continuïs tenint tant d'èxit com fins ara.

Moltes gràcies a vosaltres.

La llegenda del rei i el carboner

Anant un dia de camí el rei Jaume, la set l'abrasava, i no sabia com fer-se-la passar. Aleshores va descobrir una barraca de carboner. Se n'hi va anar, va demanar-hi aigua i així es va fer passar la set terrible que tenia. Satisfet ja el desig de beure, es va adonar de la gran pobresa d'aquella barraca i del dur treball del pobre carboner i va pensar que, tot i la duresa de la seva feina, devia guanyar ben poc.

–Carboner, quin profit en traieu del vostre treball? –va preguntar el rei.

–Del meu treball –va respondre–, no en trec més de deu sous diaris.

–I amb tan poc podeu viure? –va preguntar el rei.

–No tan sols visc, sinó que pago el que dec, estalvio per a la vellesa i encara llenço una part dels meus béns per la finestra.

Les paraules del bon home sorprengueren el rei i, després de pensar-hi i pensar-hi, no va saber aclarir aquell enigma. Finalment, li va demanar:

–Carboner, com us ho feu per obtenir un rendiment tan gran d'un guany tan xic?

–Doncs és molt senzill. Tinc una gran família que he de mantenir. En primer lloc hi ha la mare, la qual he de mantenir per pagar un deute concret. Després mantinc els meus fills, que, si són bons com jo espero, puc suposar que quan arribaré a vell i no podré treballar faran amb mi com jo faig amb la mare, i així, en certa manera estalvio per a la vellesa. I finalment, tinc tres filles de les quals poca cosa puc esperar quan siguin grans i estimo que el cabal que els dedico és igual que si el llencés per la finestra.

L'explicació del carboner va satisfer molt el rei, que la va trobar molt graciosa i enginyosa; però li va demanar que no la contés a ningú més abans d'haver-lo vist a ell cent vegades.

Trobat-se un dia el rei entre la seva cort i parlant de diverses coses, se li va acudir de proposar als seus cavallers l'enigma de la vida del carboner:

–Escolteu aquest enigma: com un home que és carboner i que el seu treball no excedeix de deu sous diaris, pot viure, pagar el que deu, estalviar per a la vellesa i, encara, llençar una part dels seus béns per la finestra.

I tot seguit el rei va prometre un premi a qui ho endevinés dintre d'un període breu de temps.

Un dels cortesans, que mig sabia la ruta feta pel rei temps abans, va sospitar que el rei podia haver trobat en aquella sortida el personatge a qui al·ludia, i va emprendre el mateix camí per veure si el trobava.

En efecte, va topar una barraca molt pobra i va sospitar que hi vivia el carboner. S'hi va acostar i en va sortir un home. Van fer conversa i aviat ell li va contar el mateix que al rei. El

Lectura 10

cavaller no es va fer esperar i de seguida li va preguntar com era possible que un home, que del seu treball no treia més de deu sous diaris, pogués viure, pagar el que devia, estalviar per a la vellesa i, encara, llençar una part dels seus béns per la finestra.

El carboner li va dir que no podia explicar-li la solució de l'enigma, ja que temps abans un gran senyor hi havia passat i li havia promès que no ho contaria a ningú més sense haver-lo vist cent vegades, i que no l'havia tornat a veure més.

El cavaller va trobar de seguida una manera de fer parlar el carboner: li va donar cent monedes que portaven la figura del rei, i les hi va fer mirar i comptar. D'aquesta manera el carboner va veure cent vegades la cara del rei i, així, va poder explicar al desconegut el sentit del seu enigma.

Un cop a la cort, va esperar fins al dia que vencia el termini donat pel rei. En preguntar si hi havia algú que hagués endevinat l'enigma, el cavaller va respondre i va contar la solució.

Davant l'admiració de tothom, el rei restà meravellat, però aviat va comprendre que no havia estat obra de l'enginy del cavaller. Ben segur que havia estat cosa del carboner que, havent mancat a la paraula, havia revelat el sentit de l'enigma. Furiós, va manar cridar el carboner amb el propòsit d'esbrinar-ho i, si calia, castigar-lo. Quan el carboner va arribar a la cort, el rei digué:

–M'he assabentat que heu faltat a la vostra paraula. Hauré de castigar-vos.

–Senyor, jo no he faltat a la meva paraula –va contestar el carboner confiat–. Vós em vau demanar que no expliqués la solució de l'enigma fins que us hagués vist cent vegades.

–I doncs? Que no és la segona vegada que em veieu, avui? –digué el rei cada cop més enutjat.

–No, senyor, no. Permeteu-me que us rectifiqui i us digui que sí que us he vist cent vegades, en l'encuny de les monedes que em va regalar un cavaller perquè li resolgués l'enigma.

Així, doncs, el rei va haver d'admetre que tots dos homes havien estat més llestos que ell i, a més, havien obrat amb tota lleialtat.

Joan Amades (adaptació)

El retaule del flautista

Una vegada hi havia a Alemanya una vila molt bonica, Pimburg, banyada al sud per les aigües del riu Weser. Quan comença aquesta història, fa més de sis-cents anys, els pimburguesos i la seva vila eren víctimes d'un terrible flagell: rates!

N'hi havia tantes i eren tan grosses que atacaven els gossos i es menjaven els gats. Quant als aliments, ho devoraven tot: piles de formatge, barrils sencers d'arengades, tastaven la sopa de les olles i feien el niu dins dels barrets dels vilatans.

Escena II (Quadre segon)

(El barber Hans ensabona la cara de l'alcalde.)

SCHMID: Estova'm bé la barba, que l'altre dia vas fer-me tres talls.

HANS: I tres osques a la navalla. Mai no he vist una barba tan dura.

(Entra l'agutzil.)

AGUTZIL: Senyor alcalde, el síndic Weis i el síndic Baun voldrien parlar amb vós.

SCHMID: I ara! Que tornin a la tarda, tinc Consell a les onze.

AGUTZIL: Diuen que és un assumpte referent al Consell i que és molt urgent.

SCHMID: Bé, que passin.

(L'agutzil surt i entren els dos síndics.)

TOTS DOS: Alcalde!

SCHMID: Bon dia, bon dia.

WEIS: Hem sabut que l'Ajuntament vol llançar una gran ofensiva contra les rates.

SCHMID: Efectivament, l'Ajuntament no pot ignorar el problema. Farem el que calgui i més per tal d'aniquilar-les.

WEIS: Alcalde, la Corporació d'Apotecaris posa la seva ciència a disposició de l'Ajuntament.

BAUN: I el Gremi de Manyans, el seu enginy.

SCHMID: L'Ajuntament agraeix aquestes valuoses col·laboracions. Suposo que són desinteressades...

BAUN: Almenys fins on ho permetin les nostres possibilitats.

SCHMID: I no perjudiqui la vostra butxaca.

WEIS: Alcalde, no ens mou solament l'interès material...

BAUN: Pensem sobretot en les famílies que pateixen la plaga.

WEIS: I hem estudiat la manera de millorar els mata-rates.

BAUN: I de perfeccionar les rateres.

WEIS: Alcalde, la Corporació d'Apotecaris ha compost un nou mata-rates doblement mortífer.

SCHMID: Oh!

Lectura 11

BAUN: Per la nostra banda, el Gremi de Manyans ha inventat un nou model de ratera doblement mortífer: aquí el té. Aquesta ratera porta dues molles. Resultat: matem dues rates d'un sol cop.

SCHMID: Permeteu-me que us felicití. I... digueu-me, resulta molt car?

WEIS: El nou mata-rates val... el doble.

BAUN: I la nova ratera també.

SCHMID: *(El barber li ha fet un tall.)* Refoina!

HANS: Perdoneu, alcalde.

SCHMID: Però què et passa?

HANS: És que tinc la casa plena de rates, sabeu?

SCHMID: I quina culpa en tinc, jo?

HANS: Bé, ara sembla que s'arreglarà, oi?

SCHMID: I és clar que sí... I quant creieu que pot costar eliminar-les totes?

BAUN: Matar una rata costa un escut.

WEIS: Tantes rates, tants escuts.

SCHMID: Són una pila d'escuts!

WEIS: La quantitat de rates augmenta al ritme d'una progressió geomètrica.

SCHMID: Mare de Déu! El Consell es reuneix a les onze. En parlarem.

WEIS: Bé, si és per l'Ajuntament...

BAUN: I si l'encàrrec és important...

WEIS: Podríem fer un bon descompte...

BAUN: I una petita comissió...

SCHMID: *(El barber li ha fet un altre tall.)* Ai!

HANS: Perdoneu, alcalde.

SCHMID: Ja està bé, home. Apa, deixa-ho.

HANS: Esteu a mig afaitar...

SCHMID: Avui m'espellussaries la cara... Vés-te'n.

(El barber surt.)

SCHMID: Què dèieu?

BAUN: I una petita comissió per a vós.

SCHMID: Les grans calamitats acostumen a afavorir els negocis. Dissortadament per als gremis les arques de l'Ajuntament són buides.

WEIS: Pimburg no és pas una vila pobra.

BAUN: Tanmateix, jo diria que és una vila pròspera.

SCHMID: Bé, d'un lloc o d'un altre traurem els diners.

WEIS: Esperem-ho, alcalde.

(S'apaguen els llums.)

Jordi Teixidor (adaptació)

El món del teatre

L'origen del teatre

Les primeres representacions teatrals van tenir el seu origen a la Grècia antiga, molt abans del naixement de Crist. Els teatres grecs estaven construïts en pedra formant un semicercle on se situaven les grades i, al fons, l'escenari. Aquesta estructura feia possible que els espectadors poguessin sentir els diàlegs de l'obra, encara que estiguessin situats lluny de l'escenari. Els actors grecs portaven unes màscares molt grosses fetes amb draps enguixats i acolorits, que sovint complementaven amb grans perruques i vestits molt llargs. A l'escenari, els actors declamaven i cantaven els textos al ritme d'una flauta.

El teatre medieval

Al final de l'edat mitjana, el teatre religiós va fer acte de presència a les ciutats. Un pregoner reclutava actors entre la població. Capellans, burgesos i artesans s'oferien voluntaris per representar els gairebé 500 personatges del *Misteri*, una llarga peça teatral que explicava la història sagrada. Els actors deien el text amb força i aplom, enmig de la cridòria de la multitud i quan acabaven tornaven als seus seients. L'animador de l'espectacle dirigia el *Misteri* com un director d'orquestra: donava la sortida als actors i apuntava el text.

Des del segle XIII, a més del teatre religiós, van començar a proliferar petites companyies que representaven **farses**. Les farses eren unes petites peces còmiques que es representaven en els entreactes del *Misteri* per distreure el públic. Més endavant, les farses es van convertir en un gènere a part.

En aquesta època també eren molt populars les companyies teatrals de la *Commedia dell'Arte*, que feien representacions còmiques a les places dels pobles sobre un taulat molt senzill. L'**arlequí**, el personatge més emblemàtic d'aquestes companyies ambulants, era un comediant vestit amb roba de coloraines que feia cabrioles, cantava i recitava, però sobretot, feia servir la imaginació i l'enginy.

Lectura 12

William Shakespeare, el rei dels dramaturgs

L'anglès William Shakespeare, un dels genis teatrals de tots els temps, dirigia i a vegades interpretava els seus personatges en un dels teatres més famosos d'Europa, el Globe de Londres, que podia acollir fins a 800 espectadors. En el Globe es barrejaven les dames elegants i els burgesos rics amb gent de les classes socials més populars. L'ambient era tensíssim, els espectadors intercanviaven paraules grolleres. Els actors declamaven un text escrit amb una llengua riquíssima, barreja de les expressions pedants dels nobles i les més grolleres de les classes populars. Shakespeare mesclava amb encert l'encís i el vici, la fantasia i el crim, els temes profunds i les pallassades.

Molière, el rei dels comedians

A la França del segle XVII, Molière era considerat el rei dels comedians. Durant més de dotze anys va recórrer els camins de França representant les seves obres, on es ridiculitzen els avars, els vanitosos, els hipòcrites i els seductors. Caricaturitzant els defectes de les persones i fent que es riguessin de les seves febleses, Molière aspirava a corregir-les.

La tramoia

Fins al segle XVI, les companyies de comedians actuaven a places públiques o a les cases dels nobles. A poc a poc, però, a Anglaterra, Espanya i Itàlia es van començar a construir teatres. Aleshores va néixer el desig de millorar els decorats, un luxe inaccessible per a les companyies ambulants, equipades amb material escàs. Al segle XVII va començar, doncs, l'època de la **tramoia**. El públic ingenu es meravellava veient baixar del cel, entre grinyols de politges i cordes, qualsevol artefacte del decorat que amagava el mecanisme.

El teatre modern

A poc a poc, les tècniques teatrals, que ja eren prou complexes, van mobilitzar molts professionals, es va imposar la necessitat d'un cap que dirigís el conjunt de persones que intervenen en una obra. Per això, en el segle XIX apareix la figura del **director teatral**, el qual, juntament amb l'autor del text, els actors, els escenògrafs, els tècnics de llum..., munta l'espectacle.

El teatre actualment és una empresa on treballa moltíssima gent. A part de l'autor de l'obra, els actors i el director, es necessiten tècnics de tota mena. Els actors segueixen unes tècniques força complexes: domini de la veu, capacitat per interioritzar el personatge, elasticitat...

Mecanoscrit del segon origen

L'Alba, una noia de catorze anys, tornava de l'hort de casa seva amb un cistellet ple de figues negres de coll de dama, quan s'aturà a renyar dos nois, que havien pegat a un altre i l'havien fet caure al toll de la resclosa. Els va dir:

–Què us ha fet?

–No el volem amb nosaltres, perquè és negre –van contestar ells.

–I si s'ofega?

I ells es van arronsar d'espatlles: eren dos nois formats en un ambient cruel i ple de prejudicis.

I aleshores, quan l'Alba ja deixava el cistellet per tal de llançar-se a l'aigua, el cel i la terra van començar a vibrar amb una mena de trepidació sorda que anava augmentant, i un dels nois, que havia alçat el cap, digué:

–Mireu!

Tots tres van poder veure un estol d'aparells voladors que s'atansava remorosament a la llunyania. N'hi havia tants que cobrien l'horitzó. L'altre noi va dir:

–Són plats voladors, tu!

I l'Alba va mirar encara un moment cap als estranys objectes ovalats i plans que avançaven de pressa cap a la vila, mentre la tremolor de la terra i de l'aire augmentava i el soroll creixia. Però va pensar de nou en el fill de la seva veïna, en Dídac, i es va capbussar en l'aigua.

Dins l'aigua, l'Alba va nedar cap a les lianes que empresonaven el noi. I sense que el noi li donés cap feina, ja que havia perdut el coneixement, va arrossegar-lo amb una mà, mentre l'altra i les cames obrien un solc cap a la superfície, on la respiració continguda va explotar-li, com una bombolla que es forada, abans de continuar nedant fins a la riba.

En enfilar-se a la riba amb el cos del noi, encara va tenir temps de veure com el núvol d'aparells voladors desapareixia per l'horitzó.

I sense entretenir-se, l'Alba va ajeure en Dídac de bocons sobre l'herba del marge, va fer-li treure tanta aigua com pogué, el girà de cara enlaire en comprovar que encara no donava senyals de vida i enfonsà la boca en els seus llavis per tal de passar-li l'aire dels propis pulmons fins que el noi parpellejà i es mogué.

Llavors va estranyar-se que els dos nois que havien tirat en Dídac no hi fossin.

I després va veure que tots dos eren a terra garratibats.

En Dídac, que s'aixecava, preguntà:

–Vols dir que no són morts, Alba?

I llavors l'Alba va alçar la vista cap al poble i obrí la boca sense que li'n sortís cap so. Al seu davant, a tres-cents metres, Benaura semblava un altre poble, més pla; sota la pols que hi penjava

Lectura 13

com una boira. Les cases s'amuntegaven les unes damunt les altres, com si les hagués esclafat una gran mà barroera. Exclamà:

–Oh!

I tot seguit va arrencar a córrer camí avall.

A la vila no quedava res dempeus. Els edificis s'havien ensorrat. Tot de pedres i de teules partides estaven escampades pels carrers i cobrien les voreres. I arreu, mig colgats per les runes, hi havia cadàvers.

De sobte pensà què els devia haver passat als seus pares. I va córrer cap al tombant on hi havia casa seva. I ara la casa ja no hi era. La casa s'havia precipitat damunt del sostre dels baixos i a sota hi havia el pare, la mare... Va alçar les mans. I els llavis li tremolaven pel plor... fins que una veueta, que també plorava, digué al seu costat:

–I la mare, Alba?

En Dídac l'havia seguida des de la resclosa, havia recorregut com ella els carrers visitats per la mort, fins que havia arribat a casa seva. Perquè vivia allí, al costat, amb la Margarida.

L'Alba l'abraçà i ploraren tots dos.

L'Alba, però, va asserenar-se i digué:

–Deuen haver matat tothom.

I quan li explicava allò dels avions, que ell no havia vist perquè era sota l'aigua, van sentir un crit inesperat que els va fer girar el cap i van veure l'ocell que tenien al pati que movia les ales dins la gàbia.

–La cadenera!

–No estem sols Dídac, no estem sols!

I hi estaven, no havia quedat ningú de la seva espècie, ni cap mamífer. Havien quedat, però, les gallines, les mosques...

Tot explorant el terreny l'Alba es feia preguntes: però quina mena de vibració podia haver estat aquella que matés persones, animals, però que hagués respectat els insectes i els ocells?, que potser també havia succeït el mateix en altres ciutats?

En Dídac va preguntar:

–A tot arreu deu haver estat igual, Alba?

–De seguida ho sabrem.

Van recórrer la vila per proveir-se de roba, aliments i estris necessaris per començar l'expedició. Van dirigir-se al punt més alt de la vila i amb els prismàtics confirmaren que també el poble veí havia sucumbit a l'atac.

Manuel de Pedrolo (adaptació)

La predicció del temps

Oi que alguna vegada has volgut saber si tal dia farà sol perquè vols sortir d'excursió o anar a la platja? La predicció del temps o meteorologia serveix per aclarir aquest dubte, però també per valorar el risc d'alguns fenòmens que poden arribar a ser catastròfics.

Des de temps antic les persones han volgut predir el temps. Avui encara tots els mitjans de comunicació tenen un espai reservat a la informació meteorològica. Els homes i les dones del temps ens expliquen si farà sol o si plourà, si nevarà o si bufarà un vent molt fort.

La meteorologia és la ciència que estudia els fenòmens atmosfèrics i permet fer previsions sobre el temps que farà. Gràcies a aquestes previsions decidim la roba que ens posem o si cal que agafem el paraigua.

De tota manera, aquestes no són les úniques utilitats de les previsions meteorològiques. També serveixen per valorar el risc d'incendis forestals i preveure inundacions, tornados o situacions de contaminació elevada.

Cartes al director

I els altres homes i dones del temps?

En llegir l'article *La predicció del temps* publicat ahir en aquesta mateixa revista, vaig sentir la necessitat d'aclarir una idea que només s'hi apuntava.

A l'article s'esmentaven «els homes i les dones del temps que ens expliquen si farà sol o si plourà, si nevarà o si bufarà un vent molt fort». La major part de la gent només coneix els meteoròlegs que surten a la televisió. Ens diuen quin dia farà demà, però per poder fer-ho necessiten l'ajuda de milers de persones

que treballen arreu del món.

A Catalunya, hi ha moltes persones que dos cops al dia observen el temps i fan unes anotacions que envien als centres especialitzats. Aquesta mateixa tasca es fa des d'una sèrie d'estacions meteorològiques que enregistren si fa calor o fred, si bufa el vent o no, si fa humitat, si plou... Totes aquestes dades s'introdueixen en uns ordinadors que les analitzen amb l'ajut dels experts. Un cop analitzades, ja tenim la previsió del temps.

Tota aquesta feina serveix per calcular com evolucionarà el temps durant uns dies. No gai-

res dies, perquè les prediccions només es poden fer amb una setmana d'antelació com a màxim. Ja se sap que el temps és molt variable i que pot arrencar a ploure quan només fa cinc minuts que el sol picava de valent!

Reivindico, doncs, la feina de tot un col·lectiu a qui mai veiem la cara, però que són fonamentals per fer les prediccions meteorològiques. Sense la seva col·laboració res del que preveuen els homes i dones del temps no coincidiria amb la realitat.

Clàudia Huguet i Ferré. Reus

Cartes al director

La meteorologia i els hotels

Les idees que es plantegen a l'article *La predicció del temps* són molt respectables, però, segons la meva opinió, són poc realistes. Entendre les previsions meteorològiques com un termòmetre exacte del bon temps o del mal temps, de pluges o de vent, em sembla força arriscat.

Pertanyo al Gremi d'Hotelers de Girona i puc assegurar que les previsions que es fan darrerament pels mitjans de comunicació ens porten a la ruïna. Quan arriben períodes de vacances, en què el sector del turisme en pot treure profit, una previsió de mal temps pot fer canviar els plans de molta gent i donar-se de baixa d'aquella reserva d'hotel que havien fet per passar uns dies a la platja. Però és que, a més, la majoria de les vegades el temps no segueix les previsions i els hotels resten buits sota un sol que bada les pedres.

Deixem d'escoltar els homes i les dones del temps amb una fe cega. Sabem que la meteorologia no és una ciència exacta i, per tant, cal que no es facin afirmacions tan categòriques. Planifiquem les nostres vacances o caps de setmana sense condicionants atmosfèrics. La platja, els pobles i la costa també tenen possibilitats sense sol.

Antoni Costa i Domènec

Gremi d'Hotelers de Girona

Poca o molta exactitud...

Voldria manifestar el meu desacord amb l'article que va escriure Antoni Costa i Domènec quan es referia a la poca exactitud de la meteorologia. De les seves paraules sembla que es desprengui un rebuig a l'efectivitat de les previsions meteorològiques.

La meteorologia ha significat un avenç important en la mesura que es pot tenir un coneixement de les forces de la naturalesa i poder evitar certes catàstrofes. Les previsions meteorològiques per valorar els riscos d'incendis, inundacions o situacions de contaminació elevada fan una tasca molt profitosa i amb conseqüències positives per a la humanitat.

Quines conseqüències hauria provocat, per exemple, l'huracà Mitch a l'Amèrica Central si no s'hagués previst? I quants incendis forestals hauríem hagut de comptar si no haguéssim escoltat les mesures per evitar focs en èpoques d'alt risc?

Mercè Puig i Garcia

Granollers

El talp Eudald mira la tele

–Jo volia veure el mar. Feia temps que en sentia dir meravelles.

Els humans Cap de Carbassa, quan tornaven del mar, tenien la pell més bruna i els cabells més daurats, trepitjaven lleugers i sospiraven: “Quines vacances vora el mar!” I tenien l’alè salat com el vent que bufava de llevant.

–Un dia em va picar la curiositat i ja sabeu com ens ho maneguem els talps...

–Vas cavar una galeria! –va cridar en Bala, ràpid com un llampec.

–Això mateix. Vaig cavar i cavar i no em vaig aturar fins que vaig estar-ne segur. La humitat salobre, aquella sentor de iode, el tacte de la sorra. Ja hi era. Vaig sortir enfora i vet aquí la sorpresa.

–Quina sorpresa?

–Un cau de Caps de Carbassa amb rodes.

–Per la mosca vironera!

L’Eudald va rectificar.

–Un cau no, una ciutat sencera de petits caus arrencats els uns al costat dels altres, blancs i lluents, damunt unes rodes, amb tauletes al defora, cadires virolades de flors i tendals de ratlles que feien una ombra deliciosa.

»Jo sóc tafaner de mena i vaig sentir curiositat. Vaig enfilar-me per les escales del cau que tenia més a la vora i vaig entrar.

–I què hi havia dins la casa?

–Hi havia un gran televisor. Al davant hi seien dos Caps de Carbassa grans i tres Caps de Carbassa petits que menjaven crispetes i ploraven.

–Per què ploraven, tiet?

–Ploraven perquè miraven la tele.

–La tele fa plorar?

–Unes vegades fa plorar, d’altres fa riure, d’altres fa por...

–És una capsa màgica?

–Molt bé, Taca-rodonal! Les imatges són de mentida, però semblen de debò. És màgica.

–I què van dir els Caps de Carbassa quan et van veure, tiet?

–No em van veure. Quan els Caps de Carbassa miren la tele no tenen ulls per a res més.

»Jo ho vaig aprofitar per ensumar i descobrir on era i qui eren els Caps de Carbassa que seien davant la capsa màgica.

»Havia anat a parar a un càmping al costat del mar. Era dalt una rulot on passaven l’estiu uns avis amb els seus néts. Tot el càmping els coneixia com la família Telerina.

–I per què, tiet?

–Perquè no sortien mai de la rulot i passaven el dia davant la tele. Exactament com els vaig

Lectura 15

trobar, amb els ulls oberts com unes taronges, menjant crispetes i bevent refrescos.

»Ja sabeu que jo sóc molt sociable i m'agrada fer amics. Vaig decidir presentar-m'hi. Vaig acostar-me a la Cap de Carbassa àvia i li vaig llepar la sabata.

–I et va donar una puntada de peu!

–De cap manera. La Cap de Carbassa àvia es va calar les ulleres, em va saludar com si fos de la família i em va deixar seure al seu costat. Es deia Teresa. «Vols mirar la tele? Au, seu aquí amb nosaltres. Vols una crispeta? Té, home, té, no facis compliments.» I va continuar asseguda com si res, amb les ninetes que li giravoltaven i la boca oberta. Jo vaig imitar-la, però al cap d'una estona em feien mal els ulls.

–Àvia, avui miraràs els dibuixos amb nosaltres? –va preguntar-li un dels nens.

–Aquests dibuixos cridaners, claus de judo i truitícoles matxucats? –va contestar la Teresa.

–Terrícoles– la va corregir l'avi.

–És igual, terrícoles o truitícoles, el que sigui..., de cap manera. Són una salvatjada.

–L'avi no hi estava d'acord.

–A tu el que et passa és que no hi entens.

–Tots tres nens van donar la raó a l'avi.

–És una sèrie superguai, iaia!

–És la sèrie del Lluitador Blanc!

–Amb armes interespacials!

–Es desintegren!

–Sssst! Que comencen els anuncis!

–Jo em pensava que, en acabar, s'aixecarien de les cadires i tancarien la tele; però no, van continuar mirant els anuncis i cap d'ells no es va moure ni un mil·límetre.

»Els nens, en veure els anuncis, es van esverar i van començar a assenyalar objectes de colors que sortien a la pantalla.

–Em vull comprar aquesta torradora de panets!

–Jo vull uns pantalons de marca rentats a la pedra!

–Jo vull un cotxe teledirigit blau elèctric com aquest!

–Jo, un despertador musical amb ritme disco! És fantàstic!

–De sobte, al televisor va aparèixer un estany blau, blau com el cel. La Teresa va sospirar:

–Que maco és el mar.

–Jo mirava hipnotitzat aquella imatge. Allò era el mar! I el mar era tan màgic com la televisió. Vaig ensumar i em va arribar l'aroma salada. Vaig sentir la remor de les onades. Però no m'arribava a través del televisor sinó a través de la finestra de la petita rulot.

Ves com són les coses. Tenia el mar a quatre passes i el veia per primer cop a la televisió.

Maite Carranza (adaptació)

COMPENSIÓ LECTORA

Lectura 1: L'illa del tresor

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes:

a) On és el mapa del tresor?

b) Qui és en John Silver? Què volia aconseguir?

c) Qui ajuda els protagonistes a trobar el tresor?

d) Què fa en John Silver quan troben el tresor?

2 Numera les vinyetes i escriu quines corresponen a cada part de la història:

Parts de la història	Vinyetes
Introducció	
Nus	
Desenllaç	

3 Busca aquestes onomatopeies en el còmic i explica què signifiquen:

• Bang! _____

• Aagg! _____

• Aagg! _____

• Ha, ha, ha! _____

• Aahhh! _____

• Oooohhh! _____

Lectura 2: La volta al món en 80 dies

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta les preguntes següents:

a) Per què es va aturar l'elefant?

b) Qui era la dona que estava estirada al carro? Per què era allà?

c) Per què Phileas Fogg no continua el seu viatge?

d) Qui salva la jove hindú de les flames? Com ho fa?

2 Escribe els fets que passen a la història en aquests moments del dia:

a) Al capvespre: _____

b) A la nit: _____

c) A trenc d'alba: _____

d) Al matí: _____

3 Tria el significat correcte de cada expressió:

a) Caure de son:

Estar marejat.

Anar a dormir.

Adormir-se.

b) Posar fil a l'agulla:

Començar a fer una cosa.

Ser àgil.

Iniciar una costura.

c) Tocar el dos:

Marxar.

Fer comptes.

Fer música.

Lectura 3: Volar, el somni de la humanitat

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes sobre la lectura:

a) Qui era Ícar? Era un personatge real o de ficció? _____

b) A quin segle va aconseguir volar per primera vegada l'ésser humà? _____

c) Per què va fracassar el dirigible? _____

d) Quins inventors van aconseguir construir un avió semblant a l'actual? Quan ho van aconseguir?

e) Quina va ser la primera línia regular aèria de passatgers?

2 Ordena aquests ginyos voladors del més antic al més modern:

aeroplà globus aerostàtic estel avió dirigible

3 Llegeix aquestes paraules i subratlla què tenen en comú:

aeronàutica	aeròstat	aeronauta
-------------	----------	-----------

- Busca en el diccionari altres paraules que comencin igual que les anteriors, escriu-les i explica'n el significat.

Lectura 4: L'ofici que més m'agrada

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes:

a) Quin ofici descriu la primera estrofa? _____

b) Quina feina fan els manyans? _____

c) Què diu el poeta que fan els calafats? _____

d) Quin ofici descriu l'última estrofa? _____

2 Fixa't en la forma del poema i contesta:

a) En quantes estrofes es divideix el poema? _____

b) Totes les estrofes tenen el mateix nombre de versos? _____

c) Hi ha versos que rimin? _____

3 Busca en el poema aquestes expressions i explica'n el significat:

a) Ser de bon viure: _____

b) Ser ofici de festa: _____

c) Anar en cos de camisa: _____

d) Caminar de pla: _____

4 Completa aquesta oració triant l'opció correcta:

• Una descripció poètica té com a objectiu:

Donar el màxim d'informació.

Informar d'una manera exacta i precisa sobre un tema.

Presentar la informació de forma bonica.

Lectura 5: L'auca del braman i l'hostaler

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes sobre l'auca:

a) Qui és el protagonista de l'auca? _____

b) Quin problema té el protagonista? _____

c) A qui demana ajut? _____

d) Què fa el braman amb la cassola encantada? _____

e) Com castiga la deessa a l'hostaler? _____

2 Resumeix l'auca a partir de les respostes que has donat en l'activitat anterior.

3 Observa la rima entre les dues últimes paraules de cada vers. Com s'anomena aquest tipus de rima?

vers

auca

rodolí

estrofa

4 Explica què volen dir aquestes expressions:

a) Inspirar pietat: _____

b) Quin bé de Déu de menjar: _____

c) Aplacar la fera: _____

d) Atipar-se de valent: _____

e) Fer el viu: _____

Lectura 6: Les regles dels jocs

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Compara els jocs de la lectura i contesta les preguntes següents:

a) Quin dels jocs seria indicat si fóssiu més de trenta persones? _____

b) Quin seria el més adient si fóssiu menys de set persones? _____

c) Quins jocs són més adequats per jugar al pati? _____

d) Quin dels jocs pot durar més temps? _____

2 Relaciona cada ordre amb el joc que li correspon:

a) Després d'un temps convingut, en sentir el senyal quedeu-vos tots quiets on sigueu. _____

b) Passeu la peça, sense agafar-la amb els dits, a la mà dreta del veí de l'esquerra al més ràpidament possible. _____

c) Trieu un director de joc, que és qui dirà el color de la cinta que s'ha de caçar. _____

d) Col·loqueu-vos en files de 6 o 7 participants asseguts l'un darrere l'altre amb les cames obertes i molt junts. _____

e) Passeu per entremig dels companys fins que quedeu tots embolicats. _____

3 Escriu un títol diferent per a cadascun dels jocs:

• La moneda que corre: _____

• Els nusos: _____

• Caçar cintes: _____

• Centpeus: _____

• Els vikings: _____

Lectura 7: La tele per dins

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes sobre la lectura:

a) Quins productes «fabrica» la televisió?

b) Quins aspectes s'han de tenir en compte abans de dissenyar un programa?

c) Des d'on es controla tot el que passa durant la gravació d'un programa?

d) Com arriben els programes als televisors de les cases?

2 Relaciona cada pas del procés amb la fase corresponent d'elaboració d'un programa.

• Definició de la idea

• Escenografia

• Il·luminació

• Vestuari

• Muntatge d'àudio

• Disseny gràfic

preproducció

producció

postproducció

• Guió

• Realització

• Muntatge

• Atrezzo

• Regidor

• Càmeres

3 Explica el significat d'aquestes expressions:

a) Crear atmosferes: _____

b) Lloc de pas obligat: _____

c) Fer números: _____

Lectura 8: El fantasma els persegueix

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes:

a) Com s'anomena la colla dels tres amics? _____

b) Per què pugen a les golfes de l'edifici? _____

c) Com van sortir de la casa? _____

d) Què els diu el fantasma? _____

e) Era un fantasma de veritat? Qui era? _____

2 Relaciona aquests trets característics amb cada personatge de la lectura:

a) És agosarat o agosarada. • Pau

b) Posseeix sentit de l'orientació • Virgi

c) És pràctic o pràctica. • Lluc

3 Busca en el diccionari les paraules següents i anota'n el significat:

a) fornícula: _____

b) llambordes: _____

4 Escriu un resum del text.

Lectura 9: Viladecans, un artista amb història natural

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes:

a) Què feia Joan-Pere Viladecans quan era petit? _____

b) On va presentar la seva primera exposició? Com va anar? _____

c) Què pensa Viladecans del fet artístic: es neix artista o se n'aprèn? _____

d) Quan perd l'interès l'artista pels quadres que fa? _____

e) Per què pensa que és important ensenyar art a les escoles? _____

2 Ordena els diferents passos que segueix l'artista per fer un quadre:

L'obra es fa i sembla cobrar vida i sovint també replicar.

Anota i fa un petit croquis i procura desenvolupar en imatges, formes i colors el que vol expressar.

L'artista té una idea, el detonador inicial, que pot sorgir en qualsevol lloc o a partir de qualsevol cosa.

3 Relaciona aquestes paraules amb el seu significat:

a) introvertit • Persona que aprèn sense cap mestre.

b) autodidacte • Molt tímid.

c) evolucionar • Fer sempre coses millors i diferents.

d) autoexigència • Fer sempre coses millors i diferents.

e) autocomplaença • Exigència en un mateix.

Lectura 10: La llegenda del rei i el carboner

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes sobre la llegenda:

a) Què pregunta el rei al carboner? _____

b) Què contesta el carboner al rei? _____

c) Quin és el deute que paga el carboner? _____

d) Com estalvia el carboner per a la vellesa? _____

e) Què vol dir exactament el carboner quan diu que llença els diners per la finestra?

2 Busca el significat d'aquestes paraules de la lectura i fes una frase amb cada una:

a) enigma: _____

b) encuny: _____

c) béns: _____

3 Relaciona cada frase feta amb el significat que li correspon:

1 Anar a sou.	2 Suspendre de sou i feina.	3 Per quins set sous.
---------------	-----------------------------	-----------------------

Demanar per quina causa o raó.

Treballar cobrant una paga fixa.

Privar algú per un temps determinat de retribució i de funcions.

Lectura 11: El retaule del flautista

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta les preguntes següents:

a) Quin problema té la ciutat de Pimburg? _____

b) Què fa l'alcalde de la ciutat quan el van a visitar els síndics? _____

c) Quina solució proposen els síndics al problema? _____

d) Quins personatges volen treure profit de la situació? De quina manera?

2 Relaciona el nom de cada ofici amb el seu significat:

- síndic
 - agutzil
 - alcalde
 - manyà
 - apotecari
- a) Oficial municipal que està a les ordres de l'alcalde d'un ajuntament.
 - b) Antigament, qui s'encarregava de preparar medicaments.
 - c) Encarregat dels interessos i les gestions administratives d'una comunitat.
 - d) President de l'ajuntament d'un municipi.
 - e) Artesà que fabrica panys, claus i objectes de ferro.

3 Busca aquesta frase de la lectura i explica què vol dir:

La plaga de rates us farceix els mitjons de bons escuts d'or, eh?

Lectura 12: El món del teatre

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes sobre la lectura:

a) On va néixer el teatre? _____

b) A quin teatre interpretava Shakespeare les seves obres? De quin país era?

c) Com es diuen les peces religioses que s'interpretaven a l'edat mitjana?

d) Què són les farses? _____

e) En què consisteix la tramoia? _____

2 Pensa i opina què volen dir aquests enunciats del text:

a) L'arlequí feia servir, sobretot, la imaginació i l'enginy.

b) Caricaturitzant els defectes de les persones i fent que es riguessin de les seves febleses, Molière aspirava a corregir-les.

3 Consulta el diccionari i anota el significat de les paraules següents:

a) entortolligar: _____

b) avar: _____

c) vanitós: _____

d) hipòcrita: _____

Lectura 13: Mecanoscrit del segon origen

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes:

a) Qui va empènyer en Dídac a la resclosa? Per què ho van fer? _____

b) Qui va salvar en Dídac? _____

c) Què va veure l'Alba abans de llançar-se a l'aigua? _____

d) Què van veure l'Alba i en Dídac després de sortir de l'aigua? _____

e) Per què es van posar a plorar quan van arribar al poble? _____

2 Ordena aquestes frases que formen el resum de la lectura:

- Els dos nois caminen fins al poble i s'adonen que aquells aparells misteriosos l'han atacat.
- L'Alba es llença a l'aigua i salva en Dídac.
- Descobreixen que l'atac només ha respectat els animals i decideixen proveir-se de roba i aliments per començar una expedició.
- L'Alba veu que dos nois tiren a l'aigua un noi negre, mentre el cel i la terra comencen a vibrar i s'atansen uns plats voladors.
- Els dos nois, en veure les seves famílies sota les runes, es posen a plorar i descobreixen que l'atac ha afectat, també, altres pobles.

3 Classifica les frases anteriors en aquest quadre:

Introducció	Nus	Desenllaç

Lectura 14: La predicció del temps

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes sobre la lectura:

a) Per a què serveix la meteorologia? _____

b) Què són les prediccions meteorològiques? _____

c) Quines cartes estan més d'acord i quines més en desacord amb l'article?

2 Escull i assenyalas la frase que resumeix millor cada carta d'opinió.

- Les previsions meteorològiques fan una tasca molt profitosa i amb conseqüències positives per a la humanitat.
- La meteorologia ha originat un avenç important en la mesura que es pot tenir un coneixement de les forces de la naturalesa.
- Tot un col·lectiu de meteoròlegs recullen i analitzen les dades durant un dia per fer la previsió amb una setmana d'antelació com a màxim.
- Els meteoròlegs han de fer prediccions sense ser tan categòrics, ja que, en ser una ciència poc exacta, afecta el sector del turisme.
- Els homes i les dones del temps tenen un gran equip de persones que treballen perquè es puguin fer prediccions diàries.
- Abans de sortir de vacances, cal que escoltem les prediccions que fan els meteoròlegs.

3 Indica si aquestes expressions són sinònimes. Busca'n d'altres que vulguin dir el mateix i escriu-les.

- Fa un sol que bada les pedres
- El sol picava de valent.

Lectura 15: El talp Eudald mira la tele

Nom i cognoms: _____ **Data:** _____

1 Contesta aquestes preguntes sobre la lectura:

a) Quants membres formaven la família que va visitar el talp? _____

b) Quina és l'única activitat que fa aquesta família? Quina era la seva actitud?

c) Com és el talp Eudald? _____

d) Quin personatge de la família és més crític amb els programes de televisió?

e) Quina reacció tenen els néts quan veuen els anuncis de la tele? _____

2 Explica què volen dir aquestes frases del text:

a) Els Caps de Carbassa, quan miren la tele, no tenen ulls per a res més.

b) El mar és tan màgic com la televisió.

3 Consulta el diccionari i escriu el significat d'aquestes paraules i expressions:

a) salobre _____

b) sentor: _____

c) tendals: _____

d) calar les ulleres: _____